Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö - TVY ry
Finlands Arbetslösas Samarbetsorganisation - TVY rf
Sörnäisten rantatie 27 C 4, 00500 HELSINKI
p. 044 544 3613 • Y-tunnus 1003909-9
http://www.tvy.fi/ • etunimi.sukunimi@tvy.fi tai toimisto@tvy.fi

Työttömien Valtakunnallisen Yhteistoimintajärjestön lausunto. HE215 2016 VP, työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 16.11.2016

Arvoisa työelämä- ja tasa-arvovaliokunta,

Työttömien näkökulmasta hallituksen perustulokokeilu, jolla selvitetään perustulon kannustinvaikutuksia:

1. ***on kannatettava ja positiivisella tavalla historiallinen***
2. ***TVY pitää 2 000 koehenkilön määrää valitettavan pienenä, ja toivoo, että kokeilua laajennetaan määrällisesti 10 000 henkilöön.***
3. ***mahdollisen tulevan kokeilun kohderyhmää tulee vielä laajentaa nykyisestä, jotta kannustinvaikutuksista saadaan perustulon osalta tietoa myös seuraavilta ryhmiltä: pienyrittäjät, osa-aikatyötätekevät, keikkatyötätekevät, työkyvyttömyyseläkkeellä olevat, tulottomat tai lyhyiden määräaikaisten kokoaikatöiden tekijät.***

Perustelut:

TVY:n linjana on, ettei perustulokokeiluun valikoidulta henkilöltä evättäisi muita tarveharkintaisia etuja, jottei hänen perusturvansa vaarannu kokeilun aikana. TVY kiittää hallitusta tästä valitsemastaan perustuslain mukaisesta linjasta, jossa tarvehankintaisia etuja ei evätä.

Kokeilu on saanut merkittävää, positiivista kansainvälistä huomioita, ja kokeilua kannattaakin hyödyntää kansainvälisenä PR:nä, jolla voisi Suomea tuoda esille sosiaalisesti innovatiivisena ja ennakkoluulottomana maana. Perustulokokeiluun kannattaa jo pelkästään tästä syystä panostaa ja toteuttaa se mahdollisimman hyvin. Perustulokeskustelua on Suomessakin käyty jo 80-luvulta lähtien ja vastaavaa ikkunaa perustulon kokeiluun ei ole aiemmin vielä ilmaantunut Suomessa, eikä muissa hyvinvointiyhteiskunnissa. Suomi on tässä Ruotsia edellä. 70-luvulla toteutetut pohjoisamerikkalaiset kokeilut eivät ole vertailukelpoisia nykyiseen monimutkaiseen suomalaiseen yhteiskuntaan suhteutettuna.

Perustulokokeilun oikeudellinen perusta on hyvin valmisteltu. Kohderyhmä on kokeilun kannalta mielekäs, koska työttömien sosiaaliturvaetuuteen liittyvistä kannustimista on käyty pitkään laajaa yhteiskunnallista keskustelua.

TVY toteaa, että hallituksen esitys ei vastaa universaalin perustulon ideaalia, jossa kaikille kansalaisille taattaisiin perustulo tulotasosta riippumatta.

Tutkimusasetelman ulkopuolelle jää ryhmiä, jotka voisivat oletettavasti parhaiten hyödyntää perustuloa. Näihin kohderyhmiin kuuluvat työttömyysturvan ulkopuolelle kuuluvut työikäiset ryhmät esim., pienet yhden hengen yritykset, osa-aikatyötätekevät, keikkatyötä tekevät, tulottomat työtä vailla olevat henkilöt, tai lyhyiden määräaikaisten kokoaikatöiden tekijät.

Kokeilu ei myöskään tuota informaatiota perustulon mahdollisista negatiivisista kansantaloudellisista vaikutuksista, kuten esim. säännöllisiä työtuloja nauttivien henkilöiden mahdollisista siirtymisistä osa-aikaisiksi työntekijöiksi.

Kokeilu on lyhyt – vain kaksi-vuotinen. Pitkäaikaiset kannustinvaikutukset jäävät huomiotta. Perustulo toteutetaan taloudellisessa suvantovaiheessa ja sillä voi olla merkitystä siihen, kuinka hyvin töitä syntyy.

Suurin haaste kokeilussa liittyy tutkimusotannan pienuuteen (katsokaa alle). TVY ehdottaa, että kokeiluun valittaisiin 10 000 satunnaisotannalla valittua henkilöä esityksen 2 000 henkilön sijaan. Näin voitaisiin paremmin hallita tutkimusasetelman mahdollisia riskejä sekä turvata jatkotutkimuksille riittävän laajaa ja syvällistä tutkimusaineistoa.

Tutkimusasetelmaan liittyvät riskit ja ongelmat

Kokeilun suurin riski on otokseen liittyvät vääristymät, jotka juontuvat otoksen vähäisestä määrästä. Kannustinvaikutuksiin liittyy paljon ulkopuolisia tekijöitä. Kokeilussa on tarpeen erotella mahdolliset taloudelliset, yksilökohtaiset ja rakenteelliset muuttujat, jotta todelliset kannustinvaikutukset saadaan aineistosta eroteltua.

Alla on tämänkaltaisia tutkimuksellisesti mielekkäitä huomioita, jotka ovat mielestämme etukäteen tarpeen hallita jo otosvaiheessa. Vaarana on, että 2 000 henkilön otoksessa jokin ryhmä on yliedustettuna (esim. 1000 päivää työttömänä olleet Kotkassa asuvat yksinelävät naiset). Näissä tapauksissa lienee tarpeen tehdä uudelleen valikointi. TVY pitääkin 2 000 työttömän otosta liian pienenä, ja suosittelee vahvasti 10 000 työttömän ottamista kokeiluun.

- Pitkäaikaistyöttömiä on n. 130 000 ja alle vuoden kestävää työttömyyttä on n. 240 000 työttömällä. Kunnan sakkomaksut aktivoituvat 300 päivän työmarkkinatuen jälkeen ja voimistuvat 1 000 työmarkkinatukipäivän jälkeen. Olisiko syytä tarkastella näitä kaikkia ryhmiä erikseen?

- Pitkäaikaistyöttömissä on kaksi toisistaan poikkeavaa ryhmää eli ansiosidonnaisella työttömyysturvalla olevat työttömät ja perusturvalla olevat työttömät. Nämä kaksi ryhmää on hyvä tarkastella aineistossa erikseen.

- Kokeilu on satunnainen ja alueellisesti neutraali, mutta onko vaarana, että pienten kuntien otokset jäävät liian pieneksi tai suuriksi? Pitäisikö otantaa tehdessä ensin karsia verrokkikunnat niistä kunnista, jotka kuuluvat perustulon piiriin? Koeasetelmassa on syytä tarkastella 6 suurta kaupunkia omana ryhmänään ja saada riittävän kattava otos myös pienempien kuntien eroista

- Miten hallitaan korkean työttömyysasteen kunnat ja matalan työttömyysasteen kunnat? Saadaanko riittävästi muuttujia, jotta voimme selvittää kysynnän vaikutukset lisääntyneeseen työn tarjontaan?

- Koeasetelman kannalta on mielekästä pohtia, iän, sukupuolen, perhekoon sekä perheen tulotasoon liittyviä kannustinvaikutuksia. Koko perheen sosioekonomisella ja kulttuurillista viitekehyksellä on merkitystä. On mielenkiintoista kannustinvaikutusten näkökulmasta koostuvatko perheen ansiot kokonaan julkisista tuista vai onko perheellä myös palkkatuloja.

Vammaiset ja pitkäaikaissairaat, joilla on työkyvyttömyyseläke, on rajattu kokeilun ulkopuolelle. Tällä ryhmällä on potentiaalia hankkia ansiotuloja, mutta kansaneläkelain mukaisessa työkyvyttömyyseläkkeessä, työkyvyttömyyseläke leikkautuu kokonaan pois, jos henkilö ansaitsee yli (743,84 €/kk). Perustulokokeilu auttaisi selvittämään mitä kannustinvaikutuksia työkyvyttömyyseläkkeellä on tämän viiteryhmän kohdalla.

Lisätietoja antaa:

Jukka Haapakoski
toiminnanjohtaja,
Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö - TVY ry
Sörnäisten rantatie 27 C4,
00500, Helsinki
jukka.haapakoski@tvy.fi
050 577 2580